

ארמיה קריובה

(AK: Armia Krajowa 'צבא המולדת'). הארגון הצבאי המחתרתי המרכזי בפולין הכבושה, שפעל מסתיו 1939 עד לפירוקו בינואר 1945 בכול שטחי פולין שלפני המלחמה.

א"ק צמח מהארגון 'השירות לניצחון פולין' (SZP, Sluzba Zwyciestwu Polsce), שהוקם בסוף ספטמבר 1939 בידי הגנרל מיכאיל טוקז'בסקי-קרשביץ'. בדצמבר 1939 הקים הגנרל ולדיסלב שיקורסקי במקומו של הארגון הוא את ה'ארגון ללוחמה חמושה' (ZWZ, Zwiazek Walki Zbrojnej), והוא הפך לא"ק (פברואר 1942). מפקדו הראשון של א"ק היה סטפן רובצקי (כינויו: גרוט (Grot)), עד למאסרו; אחריו תדיאוש בור-קומורובסקי (מיולי 1943 עד לשבייתו בספטמבר 1944), והאחרון ליאופולד אוקוליצקי (כינויו: נידז'ביאדק (Niedzwiedek)).

הזרוע המבצעת של א"ק היתה המפקדה המבצעית, שהייתה מורכבת מיחידות רבות. במחצית הראשונה של 1944 היו בא"ק, על-פי אומדנים שונים, 250,000 – 350,000 חברים, ובכללם יותר מ-10,000 קצינים. בא"ק נכללו רובם הגדול של הארגונים הצבאיים המחתרתיים האחרים, ובתוכם גדודי האיכרים (Bataliony Chlopskie), ארגון צבאי גדול של החזית העממית

(Stronnictwo Ludowe), הארגון הסוציאליסטי הלוחם (SOB, Socjalistyczna Organizacja Bojowa), שהקימה המפלגה הפולנית הסוציאליסטית (PPS, Polska Partia Socjalistyczna), הארגון הצבאי הלאומי (NOW, Narodowa Organizacja Wojskowa), שהקימה החזית הלאומית

(SN, Stronnictwo Narodowe), וממרס 1944 גם חלק של הארגון הימני הקיצוני, ה'כוחות החמושים הלאומיים' בפולין.

מבחינת המבנה הארגוני, הא"ק היתה מחולקת ל-16 אזורים, מחולקים ל-89 מפקחות, והן – ל-278 מחוזות. על-פי הוראות המפקד העליון היתה המשימה העיקרית של הא"ק הכנת הארגון לפעולה, ואחר-כך, כאשר יתמוטט הכיבוש הגרמני, מרד חמוש כולל שיוכתר בניצחון, ובעקבותיו – תפיסת השלטון בפולין בידי מנגנון הדלגטורה, היא הנציגות הארצית של ממשלת פולין בגולה, ובידי הממשלה בלונדון שתגיע לפולין.

הא"ק לא חולל מרד כללי, למרות שכוחותיו עסקו בחבלה כלכלית אינטנסיבית, בחבלה חמושה, וב-1944 הוציא לפועל פעולה נרחבת, 'הסערה', ובמסגרתה פרץ ב-1 באוגוסט 1944 מרד ורשה הפולני. המרד ארך עד 2 באוקטובר 1944 ודוכא בידי הגרמנים. יחידות א"ק ביצעו אלפי פעולות חמושות, פעולות מודיעין נועזות, פוצצו מאות משלוחי רכבות, לקחו חלק בהיתקלויות ובקרבות פרטיזנים רבים עם המשטרה הגרמנית ויחידות הוורמכט.

בפברואר 1942 הוקם במסגרת משרד האינפורמציה והתעמולה של המפקדה הראשית של א"ק מדור לענייני יהודים בהנהלתו של הנריק ווליינסקי, ותפקידו היא איסוף חומר על מצב האוכלוסייה היהודית, ועל סמך החומר הוא עובדו דינים-וחשבונות ונשלחו ללונדון. הוא גם יצר קשרים מרכזיים בין ארגונים צבאיים פולניים לארגונים צבאיים יהודיים. בשורות הא"ק נקלטו רק יהודים מועטים,

ופניות יהודים להתקבל לארגון נתקלו בדרך-כלל בסירוב. א"ק סיפקה לגטו ורשה כ- 60 אקדחים, כמה מאות רימונים וכן תחמושת וחומר נפץ. בעת מרד גטו ורשה ניהלו יחידות א"ק פעולות ריתוק מחוץ לחומות.